instagram.com/publikpraktikum
facebook.com/publikpraktikum
www.publikpraktikum.rs

Naslov originala:

J. R. R. Tolkien
THE FALL OF GONDOLIN

© The Tolkien Estate Limited and C R Tolkien 2018
Illustrations © Alan Lee 2018
Originally published in the English language by HarperCollins Publishers Ltd.
TOLKIEN and ⚹ are registered trade marks of The Tolkien Estate Limited.

Za izdanje na srpskom jeziku © Publik praktikum 2021

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige ne sme se kopirati ni prenositi u bilo kom obliku ili bilo kojim sredstvima, elektronskim ili mehaničkim, uključujući fotokopiranje, snimanje ili bilo koji sistem za skladištenje i pretraživanje informacija, bez pismenog odobrenja izdavača.

PAD GONDOLINA

DŽ. R. R. TOLKIN

Priredio Kristofer Tolkin

Sa ilustracijama Alana Lija

PUBLIK PRAKTIKUM

Mojoj porodici

SPISAK ILUSTRACIJA PREKO CELE STRANE

Labuđa luka
'oni pokušaju da se dokopaju labud-brodova u Labuđoj luci i dolazi do borbe' (strana 37)

Turgon ojačava stražu
'i on naloži da se trostruko ojača straža na svim tačkama' (strana 68)

Kraljeva kula pada
'kula buknu i sruči se u plamenu' (strana 100)

Glorfindel i Balrog
'onaj Balrog koji beše s neprijateljima pozadi silovito skoči na neke visoke stene' (strana 111)

Dugin klanac
'da treba da ga odvede do podzemnog rečnog toka koji iz Mitrima vodi u reku ponornicu koja se na kraju ulivala u Zapadno more' (strana 129)

Gora Taras
'on ugleda niz moćnih brda koja su mu prečila put, pružajući se na zapad gde su se završavala visokom planinom' (strana 167)

Ulmo se ukazuje pred Tuorom
'Tada se začu prasak groma, a munja blesnu iznad mora' (strana 174)

Orfalh Ehor
'Tuor ne vide da je put preprečen velikim zidom podignutim od jedne do druge strane klisure' (strana 203)

SADRŽAJ

SPISAK ILUSTRACIJA PREKO CELE STRANE 7
PREDGOVOR 11
SPISAK CRNO-BELIH ILUSTRACIJA 23
UVOD 25

PAD GONDOLINA
Izvorna pripovest. 41
Najraniji rukopis 117
Turlin i izgnanici iz Gondolina 119
Priča ispripovedana u *Nacrtu mitologije* 125
Priča ispripovedana u *Kventi Noldorinvi* 135
Poslednja verzija 151
Razvoj priče 211
Zaključak. 247
Zaključak *Nacrta mitologije*. 249
Zaključak *Kvente Noldorinve* 255

SPISAK IMENA 271
DODATNE NAPOMENE 291

PREDGOVOR

U svom predgovoru *Berenu i Lutijeni* napomenuo sam da je „u mojoj devedeset trećoj godini ovo (verovatno) poslednja knjiga u dugom nizu izdanja pisanija moga oca". Upotrebio sam reč „verovatno" jer sam u to vreme u magnovenju razmišljao da i treću od očevih „Velikih priča", *Pad Gondolina*, obradim na isti način kao i *Berena i Lutijenu*. Smatravši to posve neverovatnim, pretpostavio sam da će *Beren i Lutjena* biti moj poslednji uradak. Moja pretpostavka se, međutim, pokazala pogrešnom, i moram da kažem da je „u mojoj devedeset četvrtoj godini, *Pad Gondolina* (nesumnjivo) poslednja knjiga".

U ovoj knjizi, kroz složeno pripovedanje koje prožima različite tekstove, može se ispratiti kako se Srednja zemlja bližila kraju Prvog doba i kako se uvid moga oca u sopstvenu povesnicu razvijao tokom dugih godina dok se na kraju, na svom vrhuncu, nije odronila.

Priča o Srednjoj zemlji u Starijim danima oduvek je bila promenljiva materija. Moja *Istorija* tog doba, tako duga i složena, svoju dužinu i složenost duguje ovom

neprekidnom naviranju: nov prikaz, nov motiv, novo ime, pre svega nove poveznice. Moj otac, kao Tvorac, promišlja o opsežnoj povesnici, i dok je piše postane svestan novog elementa koji se uključio u priču. Ilustrovaću to kratkim ali vrlo značajanim primerom, koji može mnogo toga da objasni. Važan element priče o *Padu Gondolina* bilo je putovanje na koje se Čovek, Tuor, otisnuo sa svojim pratiocem Voronveom kako bi pronašao skriveni vilovnjački grad Gondolin. Moj otac je o tome vrlo kratko pisao u originalnoj pripovesti, gde nema ishoda vrednih pažnje – zapravo, nema nikakvih ishoda; ali u konačnoj verziji, u kojoj je to putovanje mnogo detaljnije razrađeno, jednog jutra u divljini čuli su povik u šumi. Mogli bismo čak reći da je „on", iznenada i neočekivano, čuo povik u šumi.* Zatim se pojavio visok, u crno odeven muškarac, s dugim crnim mačem u ruci i krenuo ka njima, dozivajući neko ime kao da traži nekog ko se izgubio. No prošao je kraj njih ne progovorivši ni reč.

Tuor i Voronve nisu znali kako da objasne ovaj neobičan prizor; ali Tvorac istorije odlično zna ko je to bio. Bio je to niko drugi do čuveni Turin Turambar, Tuorov najbliži rođak, koji je utekao od propasti – za koju Tuor i Voronve nisu znali – grada Nargotronda. Bio je to nagoveštaj jedne od velikih priča Srednje zemlje. Turinov beg iz Nargotronda opisan je u *Deci*

* Da pokaže da ovo nije samo uobrazilja, u pismu koje mi je napisao 6. maja 1944. moj otac je izjavio: „Na scenu je stupio novi lik (siguran sam da ga nisam izmislio, nisam ga čak ni želeo, iako mi se sviđa, ali eto, ušetao je u šume Itilijena): Faramir, Boromirov brat."

Hurinovoj, ali bez pominjanja ovog, za oba rođaka neznanog susreta, koji se više nikad neće ponoviti.

Nema upečatljivijeg primera kojim bi se dočarali preobražaji u vremenu do prvobitnog opisa boga Ulma kako u sumrak sedi međ trskom kraj reke Sirion i tvori muziku, da bi se, mnogo godina kasnije, gospodar svih vódā sveta uzdigao iz snažne morske oluje kod Vinjamara. Ulmo se zaista nalazi u središtu velikog mita. Iako mu se Valinor u velikoj meri protivio, veliki Bog ipak neobjašnjivo uspeva da ostvari svoj cilj.

Kad se osvrnem na svoj rad, okončan sada, nakon skoro četrdeset godina, verujem da je bar delom moj osnovni cilj bio da pokušam da istaknem prirodu „Silmariliona" i nužnost njegovog postojanja u odnosu na *Gospodara prstenova* – smatrajući ga zapravo *Prvim dobom* očevog sveta – Srednje zemlje i Valinora.

Zapravo, bio je tu *Silmarilion*, koji sam objavio 1977, i on je bio sačinjen, ili moglo bi se reći 'vešto udešen' kako bi, mnogo godina nakon objavljivanja *Gospodara prstenova*, povezao fabulu. Moglo bi se, takvim kakvo je, ovo veličanstveno delo učiniti 'izolovanim' plodom drevne prošlosti, rasterećeno sile neposrednosti *Gospodara prstenova*. Ovo je bez sumnje bilo neizbežno, onako kako sam mu ja pristupio, jer je narativ Prvog doba bio potpuno drugačije književne i imaginativne prirode. Ipak, znao sam da je mnogo ranije, kad je *Gospodar prstenova* bio završen, ali mnogo pre njegovog objavljivanja, moj otac izrazio duboku

želju i ubeđenje da Prvo i Treće doba (svet *Gospodara prstenova*) treba da budu razmatrani *i objavljeni*, kao elementi, ili komponente, *istog dela*.

U poglavlju ove knjige, *Razvoj priče*, odštampao sam delove dugog i vrlo otvorenog pisma koje je napisao svom izdavaču, gospodinu Stenliju Anvinu, u februaru 1950. godine, ubrzo pošto je *Gospodar prstenova* završen, u kome iznosi svoje stavove o ovom pitanju. Za sebe je tada u šali rekao kako je bio užasnut pri pomisli na to „nesavladivo čudovište od nekih šest stotina hiljada reči" – tim pre što su izdavači očekivali ono što su zahtevali, nastavak *Hobita*, dok je ova nova knjiga (rekao je) bila „zapravo nastavak *Silmariliona*".

Nikada nije promenio mišljenje. Čak je o *Silmarilionu* i *Gospodaru prstenova* pisao kao o „jednoj dugačkoj sagi o Draguljima i Prstenju". Zbog toga se protivio zasebnom objavljivanju ma kojeg od ova dva dȅla. Ali na kraju je poražen, kao što će se videti u *Razvoju priče*, priznavši da nema nade da će mu ova želja biti ispunjena: i složio se da bude objavljen samo *Gospodar prstenova*.

Po objavljivanju *Silmariliona*, posvetio sam se dugogodišnjem proučavanju čitave zbirke rukopisa koju mi je ostavio. U *Istoriji Srednje zemlje*, u načelu sam se ograničio na to da „proučavam uporedo", da se tako izrazim: ne priču po priču, svaku za sebe kroz godine, već kao celovit narativni tok kako se on razvijao tokom godina. Kao što sam primetio u predgovoru prvom tomu *Istorije*:

> autorova pronicljivost sopstvene vizije menjala se neprestanim, laganim tokom, uz skraćivanja i proširivanja: samo su se u *Hobitu* i *Gospodaru prstenova* neki njeni delovi pojavili i ostali sačuvani u štampanoj formi za njegovog života. Stoga je proučavanje Srednje zemlje i Valinora složen proces; jer predmet proučavanja nije bio postojan, već se protezao, takoreći, duž ose vremena (za autorovog života), a ne samo u preseku jednog vremenskog trenutka, oličenog u štampanoj knjizi, čija se srž ne može više promeniti.

Stoga je zbog prirode tog dela *Istoriju* često teško pratiti. Kad je, kako sam pretpostavio, došlo vreme da se konačno okonča ovaj dugi niz izdanja, palo mi je na pamet da isprobam, kako najbolje umem, drugačiji obrazac: da, koristeći ranije objavljene tekstove, sledim jednu određenu priču od njenog najranijeg postojećeg oblika i kroz njen kasniji razvoj: otud *Beren i Lutijena.* U svom izdanju *Dece Hurinove* (2007), zaista sam u jednom dodatku opisao glavne izmene u priči u narednim verzijama; ali u *Berenu i Lutijeni* sam zapravo navodio ranije tekstove u celosti, počev od najranijeg oblika u *Izgubljenim pripovestima.* Pošto je sad izvesno da je ova knjiga i poslednja, primenio sam isti neobični obrazac u *Padu Gondolina*.

Tako u ovom obrascu na videlo izlaze odlomci, ili čitave potpuno razrađene ideje od kojih se kasnije odustalo; otud impresivna, mada kratka pojava Tevilda, Princa Mačaka u *Berenu i Lutijeni. Pad Gondolina* je po tome jedinstven. U prvobitnoj verziji *Priče*, nadmoćni

napad na Gondolin s nezamislivim novim oružjem, viđen je s takvom jasnoćom i sa toliko pojedinosti da su navedena čak i imèna mesta u gradu gde su građevine izgorele do temelja, ili gde su poginuli čuveni ratnici. U kasnijim verzijama, razaranje i borba svedeni su na jedan pasus.

Da su Dôba Srednje zemlje povezana najbolje se ogleda u ponovnom pojavljivanju likova iz Starijih dana u *Gospodaru prstenova* – ne u formi pukog sećanja na njih, već u telesnom obliku. Ent, Drvobradi je bio zaista veoma star; Enti su bili najdrevniji narod koji je doživeo Treće doba. Dok je Merjadoka i Peregrina nosio kroz šumu Fangorn, pevao im je:

Vrbacima Tasarina sam hodao u proleće.
Ah! izgled i miris proleća u Nan-tasarionu!*

Mnogo pre nego što je Drvobradi pevao hobitima u Fangornu, Ulmo, Gospodar voda, došao je u Srednju zemlju da razgovara sa Tuorom u Tasarinanu, Zemlji vrba. Ili recimo, na kraju pripovesti čitamo o Elrondu i Elrosu, sinovima Earendela, u kasnijem dobu gospodaru Rivendela i prvog kralja Numenora: ovde su oni vrlo mladi i pod svoju zaštitu uzeo ih je jedan od Feanorovih sinova.

Ali ovde ću, kao znamenje Dôba, uvesti lik Kirdana, Brodograditelja. On je bio nosilac Narje, Prstena vatre, jednog od Tri prstena Vilovnjaka, sve dok ga nije predao Gandalfu; za njega se govorilo da „vidi dalje

*Prevod Zorana Stanojevića. (Prim. lekt.)

i dublje od ikoga u Srednjoj zemlji". U Prvom dobu, on je bio vladar lúka Britombar i Eglarest na obalama Belerijanda, a kad ih je posle Bitke suza nebrojenih Morgot uništio, utekao je sa ostatkom svog naroda na Ostrvo Balar. Tu i kod ušća Siriona, ponovo se okrenuo gradnji brodova i, na zahtev kralja Turgona od Gondolina, sagradio ih je sedam. Ovi brodovi zaplovili su na Zapad, ali ni sa jednog od njih nikad nije stigla nikakva poruka, sve do poslednjeg. Na tom brodu je bio Voronve, poslat iz Gondolina, koji je preživeo brodolom i postao vodič i saputnik Tuoru na njihovom velikom putovanju do Skrivenog grada.

Kirdan je Gandalfu mnogo kasnije, kad mu je predavao Prsten vatre, rekao: „A što se mene tiče, moje je srce okrenuto moru i ja ću boraviti kraj sivih obala čuvajući Luke dok poslednji brod ne isplovi."* Tako se Kirdan poslednji put pojavljuje poslednjeg dana Trećeg doba. Kad su Elrond i Galadrijela, s Bilbom i Frodom, dojahali do kapija Sivih lúka, gde ih je čekao Gandalf:

> Kirdan Brodograditelj izađe da ih pozdravi. Veoma visok bio je on, i brada mu je bila duga, i bio je sed i star, samo su mu oči bile prodorne kao zvezde; pogledao je u njih i poklonio se, i rekao: „Sve je sada spremno." Onda ih Kirdan odvede do Luka, i tu je ležao jedan beli brod...**

Pošto su se oprostili, oni koji su odlazili ukrcali su se na brod:

*Prevod Zorana Stanojevića. (Prim. lekt.)

**Isto.

> i jedra se podigoše, i vetar dunu, i lagano brod kliznu niz dugi sivi zaliv; i svetlost stakla Galadrijelinog, koje je Frodo nosio, zatreperi i izgubi se. A brod izađe na Debelo more, i išao je dalje na Zapad...*

slédivši time Tuora i Idril, koji koncem Prvog doba „isploviše u suton na Zapad, i nikada ih više nijedna priča niti pesma ne pominju".

*

Dok teče, priča o *Padu Gondolina* sjedinjuje mnogo usputnih aluzija na druge priče, druga mesta i druga vremena: na događaje iz prošlosti koji utiču na postupke i pretpostavke u sadašnjem trenutku priče. Snažan je poriv da se u takvim slučajevima ponudi objašnjenje, ili bar nekakvo razjašnjenje; ali imajući u vidu cilj knjige, nisam tekstove pretrpavao brojčanim oznakama koje upućuju na napomene. Cilj mi je bio da pružim nekakvu pomoć te prirode u formi koja se, po želji, lako može zanemariti.

Pre svega, u Uvodu sam uveo citat iz očevog *Nacrta mitologije* iz 1926. kako bih njegovim rečima objasnio sliku Sveta od njegovog početka do događaja koji su na kraju doveli do osnivanja Gondolina. Osim toga, u mnogim slučajevima sam koristio Spisak imèna za izlaganja mnogo iscrpnija nego što to samo ime nagoveštava; uneo sam, takođe, posle Spiska imèna, niz odvojenih napomena o najrazličitijim temama, počev od stvaranja Sveta, pa do značenja imena Earendel i Mandosovog proročanstva.

* Prevod Zorana Stanojevića. (Prim. lekt.)

Naravno, vrlo je teško pratiti promenu imèna, ili njihovih oblika. Ovo je još zamršenije pošto određeni oblik ne ukazuje obavezno na to kada je nastao tekst u kome se ono javlja. Moj otac bi u nekom trenutku uneo istu promenu u tekstu, kad bi primetio da je to potrebno. Nisam težio tome da kroz knjigu budem dosledan: tačnije, nisam se opredelio za jedan oblik kroz celu knjigu, niti sam u svim slučajevima sledio oblik iz rukopisa, već sam dopuštao varijacije koje su mi se činile najboljim. Tako sam zadržao *Ilmir* kada se javlja umesto *Ulmo*, pošto je to uobičajena pojava lingvističke prirode, ali stavljam uvek *Torondor* umesto *Torndor*, „Kralj Orlova", s obzirom na to da je moj otac nesumnjivo nameravao da ga izmeni kroz celu knjigu.

Konačno, sadržaj knjige sam formirao na način drugačiji od onog u *Berenu i Lutijeni.* Prvo su, jedna za drugom, navedene *Priče*, uz malo ili bez ikakvih napomena. Zatim sledi prikaz razvoja priče, uz izlaganje o rastužujućem odustajanju moga oca od poslednje verzije *Priče* u trenutku kad je Tuor prošao kroz Poslednju kapiju Gondolina.

Na kraju ću ponoviti ono što sam napisao pre gotovo četrdeset godina.

> Zapanjujuće je to što je jedini pun prikaz priče o Tuorovom boravku u Gondolinu, njegovom braku sa Idril Kelebrindal, rođenju Earendela, Maiglinovom izdajstvu, pustošenju grada i bekstvu izgnanika – priče koja je bila središnji element njegove zamisli

Prvog doba – koju je moj otac ikada napisao bila pripovest koju je sastavio u mladosti.

I Gondolin i Nargotrond su jednom utvrđeni, i nikada nisu obnavljani. Ostali su moćni izvori i zamisli – možda još moćniji zato što nikad nisu obnavljani, a nikad nisu obnovljeni možda zato što su bili toliko moćni.

Iako je naumio da obnovi Gondolin, nikad više nije stigao do grada: pošto se popeo uz beskonačnu strminu Orfalh Ehora i prošao kroz dugi niz kapija s grbovima, zaustavio se sa Tuorom ugledavši Gondolin usred ravnice i nikad nije ponovo prešao Tumladen.

Objavljivanje treće i poslednje od Velikih priča „u sopstvenoj istoriji" prilika je za mene da napišem nekoliko reči u čast dela Alana Lija, koji je ilustrovao svaku od Priča. On je u taj zadatak uneo duboko sagledavanje unutrašnje prirode prizora i događaja koje je odabrao iz širokog niza iz Starijih dana.

Tako je u *Deci Hurinovoj* video i predstavio zatočenog Hurina, okovanog za kamenu stolicu na Tangorodrimu, kako sluša Morgotovu užasnu kletvu. U *Berenu i Lutijeni* video je i predstavio poslednje od Feanorovih sinova kako sede nepomično na svojim konjima i zure u novu zvezdu na zapadnom nebu, odnosno Silmaril, zbog kog je oduzeto toliko života. A u *Padu Gondolina* stajao je pored Tuora i sa njim se divio ugledavši Skriveni grad, zbog koga je prevalio toliki put.

Na kraju, veoma sam zahvalan Krisu Smitu iz *Harper Kolinsa* na izuzetnoj pomoći koju mi je pružio oko pripreme pojedinosti u ovoj knjizi, a naročito na marljivosti zasnovanoj na poznavanju kako uslova za njeno objavljivanje, tako i sáme prirode knjige. Zahvalan sam i mojoj ženi Bejli: bez njene nepokolebljive podrške tokom dugog perioda stvaranja ove knjige, ona nikad ne bi ni nastala. Zahvalio bih takođe i svima onima koji su mi izdašno pisali kada se činilo da će *Beren i Lutijena* biti moja poslednja knjiga.